

AZ ÚT

Folyóirat a lelképásztori és nevelői munka számára

XXVI. ÉVFOLYAM.

1944. 3. SZÁM.

A L A P I T O T T A : R A V A S Z L Á S Z L Ó

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T A R T A L O M :

Konfirmációi tanítások a Heidelbergi Káté alapján.

Palkó János: A mi házunk.

Kiss Lajos: A gyermek vallása.

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA.

Vásárhelyi János: Árvaházunk ügye. — Hirek.

VASÁRNAPI ISKOLA.

Vezérgondolatok Fankhauser vasárnapi iskolai tanításaihoz.

IRODALOM.

N. A.: Ámos próféta könyve.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGYÉVRE 8 — PENGŐ. — EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR

KÉRELEM.

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy az előfizetési díjakat minél sürgősebben küldjék be. Mivel már többször is közöltünk erre vonatkozó felhívást a lapban és csekklapot is küldöttünk, kérjük az előbb már erre a célra küldött csekklap felhasználását. Jelen számunk címzalagján mindenki részére feltüntetjük, mennyi hátraléka van és kérjük ennek sürgős rendezését, hogy a nyomda iránti kötelezettségünknek eleget tudjunk tenni és a lap megjelenésében zavarok ne álljanak elő.

A KIADÓHIVATAL.

Az Ifjú Erdély iratterjesztésében kapható iratok:

DR. KISS TIHAMÉR:

A ref. népiskola a vallásos nevelés szolgálatában.

Ára 40 fillér.

Dr. KISS TIHAMÉR:

A kátétanítás módszereinek történeti ismertetése.

A református kátétanítás módszertana.

Áruk 5—5 Pengő.

KOZMA TIBOR:

Az „imago Dei“ problémája és a prédikált Ige.

Ára 5— Pengő.

RAVASZ LÁSZLÓ:

Hit és engedelmesség.

Ára 8.— Pengő.

A világot legyőző hit.

Irták: Dr. Tavaszy Sándor, Dr. Imre Lajos, Dr. Gönczy Lajos, Dr. Nagy Géza és Nagy András. Ára 180 Pengő.

Konfirmációi tanítások **a Heidelbergi Káté alapján.**

3. A közbenjáró.

(VI. Úrnap.)

(IV. gimn. oszt.)

Célkitűzés: Minekutána megtanítottuk, *minéműnek kellett lennie a közbenjárónak*, aki érettünk betöltötte Isten igazságát, most arról kell bizonytságot szereznünk, hogy *kicsoda ez a Közbenjáró?* Célunk az, hogy I. Tím. 2:5. alapján (mert egy az Isten, egy a közbenjáró is Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus) fölmutassuk azt, hogy miből tűnik ki az Ő igaz közbenjárása. Kimutassuk azt, hogy Krisztusban megvannak mindazok a tulajdonságok, miáltal Ő valóságos emberré és igaz Istenné tudott lenni. Egyszóval: *miképpen lett az Ige testté?* Azután, hogy mit tett, hogy Isten igazsága beeljesedjék és mennyit kellett szenvednie, míg a törvényt tökéletesen betöltötte. Végül pedig miképpen magyarázza és mutatja be a mi hitvallásunk (a Káté), hogy Krisztus az igaz Közbenjáró.

* * *

Tanítás: Tegyük fel az első kérdést: *Ki az a közbenjáró, aki egyben valóságos Isten és valóságos igaz ember is?* A felelet ez: *A mi Urunk Jézus Krisztus, akit az Atya tökéletes váltásá-gunkra és igazságosságunkra ajándékozott nekünk.*

A leckét továbbra is kérdés és felelet formájában tartom legkönnyebben megtanítani. Azért széttagolom és úgy folytatom tovább.

Kérdés: *Kicsoda a közbenjáró?* **Felelet:** *Jézus Krisztus.*

Mit tudunk Krisztusról? Felelevenítem korábbi ismereteinket. Tudjuk, hogy valóságos ember volt, akinek a mi testünkhöz hasonló teste volt. Éhezett, szomjúhozott, szenvedett és meghalt. Ember volt, mert úgy született, mint mi. A biblia szerint Dávid magvából való volt.

De *igaz ember* volt, mert bűn nélkül fogantatott és született, hűnt nem tett és álnokság szájában nem találtatott. Jó bizonyítani mindezeket a bibliából vett idézetekkel. Pl. Róm. 9:5. . . . kik közül való test szerint Krisztus, aki mindenekfelette örökké áldandó Isten. I. Ján. 5. része felel arra, hogy ki volt Krisztus. Az I. Kor. 1:30. pedig azt mondja el, hogy mivégre jött el hozzánk, t. i. hogy kimentsen minket mindabból a nyavalyából, amelybe

a bűn által estünk s legyen bölcsesség, igazság, szentség és váltság.

Mit kell tudnunk a Krisztusról? Azt, hogy miután minket a bűn megromtott, Krisztus volt az, aki megtanított arra, miképpen szabadulhatunk meg tőle, vagyis mi a mi üdvösségünk titka? Ezt Krisztus, mint *próféta* adta tudtunkra.

Azt, hogy miután az Isten törvényét áthágtuk s amiért örök halált érdemeltünk, Krisztus elszenvedte a nekünk kirótt büntetéseket s felszabadultunk a büntetés alól. Így lett Krisztus *igazság* s így igazolt Isten is minket igazaknak. A törvény betöltése által örökéletet szerzett nekünk.

Mit segít ez azonban rajtunk, ha Isten bosszantására újból visszaesünk a bűnbe?

Hogy ezt megértsük, tudnunk kell azt, hogy éppen emiatt lett minékünk *szentségünk*, miáltal a bűnnek mocskát letörülte rólunk és arra indít, hogy Istent szeressük és törvényét megtartsuk.

És mindezeket mint *főpap* cselekszi, aki nemcsak áldozatot mutatott be, hanem meg is tisztítja a mi lelkeinket, hogy mi az *élő Istennek szolgáljunk*.

Mindez elég a Krisztus igaz megismerésére? Nem. Mert igaz az, hogy Ő az, aki megvilágította a bűn rút arcát, hogy Ő az, aki megszentelt, vagyis aki megtisztított a bűn mocskától és Ő az, aki megszabadított a bűntől, de az is igaz, hogy a mi ellenségeink és a Sátán állandóan utánunk leselkednek, hogy meggátoljanak minket a bűnbocsánat elnyerésében. Ezért Krisztus *váltság* lett minékünk. És azt akarja, hogy mi ne vesszünk el, hanem mindezekről megőrizzen és megoltalmazson. *Kirdlyunkká* lett, aki maga harcol értünk és megtart az idvességre, míg mind a maga, mind a mi ellenségeinket legyőzi és mint utolsó ellenséget, a halált is eltörli.

* * *

Kérdés: Honnan tudod ezt?

Felelet: A szent evangéliumból, melyet Isten maga először a paradicsomban jelentett ki, azután a szent pátriárkák és próféták által hirdettetett, az áldozatok és a törvény más ceremóniái által példáztatott, végre az Ő egyetlen Fia által beteljesített.

A kérdés tisztázását sem a testünk sem a vérünk törvényei szerint nem tudjuk megoldani. Még az emberi okosság is tudja, hogy az ember megromlott, hogy Isten rettenetesen haragszik a bűnért, de hogy miképpen lehet őt kiengesztelni, arról semmit sem tud.

A törvény sem tud erre feleletet adni, mert a törvény csak a cselekedetre helyezi a hangsúlyt. Azt mondja: cselekedd ezt és élni fogsz. De ha nem, akkor átkot szór az irgalmasságra és a bűnbocsánatra.

Egyedül az evangélium az, mely ezt a titkot megfejti. Mert

ez megállapítja, hogy a törvény csak felfedi a bűnt, de a bűntől való szabaduláshoz az evangélium segít.

Mit értünk evangélium alatt?

Természetes, hogy nem a Krisztus születéséről és életéről szóló történeteket, amit négyen (Máté, Márk, Lukács és János) megírtak, hanem azt az örömmüzenetet, melyet a szegény bűnösökhöz intézett avégből, hogy Isten kész megbocsátani a bűnöket. De nemcsak ennyit, hanem még azt is, hogy a Megváltó a Jézus Krisztus szenvedéséért, elégtételéért és haláláért örökéletet is kész adni az embereknek, ha hisz abban és megtér az ő bűneiből. (Ján. 3:16.) Ez az evangélium azonban nem az a ludomány, amelyet Krisztus testben való megjelenésekor hallottak legelőször, mert a világ teremtésétől fogva megvolt a bűnből való szabadulásnak az útja.

Az első evangélium a paradicsomban hangzott el, amikor a bűnbeesett embernek (I. Mózes 3:15) azt mondta: „És ellenségeskedést szerzek közötted, a te magod között, és az ő magja között: ez neked fejedre tapos, te pedig annak sarkát mardosod.”

Mit jelent ez?

1. Hogy Isten, mint a kegyelem kútfeje, megszánta a bűnöst és a kígyón érette bosszút áll.

2. Hogy, aki ezt véghez viszi, az *ember lesz*, mert asszonynak lesz a magva.

3. Hogy *igaz ember lesz*, mert nemcsak az embernek és az asszonynak lesz a magva, hanem az Asszonynak is így megrontója és ellensége az ördögnek.

4. Hogy *Isten lesz*, aki az embert megszabadítja a bűn hatalmától.

5. Hogy amikor éppen ebben lesz foglalatos, akkor mardossa a kígyó a sarkát és így szenvedve meghal.

2. *A Pátriárkák által*: Kik a pátriárkák? Azoknak a nemzetségeknek vagy családoknak a fejei, akik Ádámtól fogva élnek egészen Mózesig. Ezek szájról-szájra adták Isten ígését el egészen Ábrahámig. Mert Ábrahámnak Isten az ígérést megújította, mondván: „... és megáldatnak tebenned a föld minden nemzet-ségei.” Ez is azt bizonyítja, hogy a *közbenjáró ember lesz*, mert Ábrahám ivadéka (magva) lesz, *de Isten is*, mert ő lesz minden áldásnak szerző oka. Ő az igaz Isten.

3. *A próféták által*. Ezt az örömmüzenetet hirdette Mózes és ezt az idvességet, amikor arról beszélt, hogy az ő ágyékából támasztaná a Prófétát. De erről jövendöltek a többi próféták is, ötle kezdve el egészen Krisztusig. Ha olvassuk írásaikat, elcsodálkozunk, hogy milyen pontosan megmondják ezek születésének idejét, helyét, az ő anyját, szenvedését, halálát és a legkisebb dolgait is. Pl. köntösén való osztozkodást, ecettel való itatást.

4. *Az áldozatok és a törvény más ceremóniái által*. A törvényt igen okosan a Krisztusra vezérlő kalauznak mondják. Azért, mert tényleg minden Krisztusra nézve teremtetett. A főpap és

annak cselekedetei. A szentek-szentje, az oltár, a frigyláda, a hűvétí bárány és minden, ami az áldozatot jelentette.

5. *Az ő egyetlen Fia által beteljesített.* Luk. 24 : 44 ben maga Jézus is megerősíti, hogy mindennek be kellett teljesednie, amik megirattak a Mózes törvényében és a próféták írásaiban. Ha most már mindaz, ami az evangéliumban Krisztusról megirattak és amit a próféták hirdettek, mind Jézusra illenek és azok Isten elvégzett tanácsából lettek, akkor Krisztust, mint Megváltót, méltán imádkozhatjuk.

Mit jelent mindez? Mit bizonyítottunk ezzel?

1. Azt, hogy Isten minden szava igaz. Mert minden ígérését Krisztusban valóra váltotta.

2. Azt, hogy nagy az Ő bölcsessége, hogy így segített az ember nyomorúságán.

3. Azt, hogy milyen nagy az Ő jósága, hogy közbenjárót szerzett az ember és önmaga között.

Végtelen sokat segít ez a tudomány, mert az idvességnek, a bűnbocsátnak olyan útját mutatja meg, melyben még a józanul okoskodó ember is megnyugszik. Feltárja Isten minden tökéletességét. A megrettent embert megnyugtatta azáltal, hogy minden kérdésére kielégítő feleletet ad.

Mert mi történt volna, ha mindez nem így lett volna?

1. Megváltó nélkül mind elvesztünk volna.

2. Evangélium nélkül nem tudnánk a Megváltóról.

Mi történne, ha az evangéliumot kivonnák a világból?

1. Merő sötétség.

2. Kétségbeesés.

3. Mélységes örvény.

Mindezek arra vezetnének, hogy újból eltévelyednénk, remegnénk és a biztos pusztulásba jutnánk.

* * *

Milyen sokat jelent az, hogy az evangélium változhatatlan. Megegyezik a pátriárkák régi tanításaival. Milyen örömet jelent az a tudat, hogy olyan tökéletes Közbenjárónk van, aki mindeztől megtart, ha vele együtt járulunk Isten elébe *Ember*, olyan, mint mi. Atyánkfia, akihez bátran járulhatunk. Bizhatunk Őbenne, mert igaz, akinek minden esedezése könyörületességre bírja az Atyát irántunk. De Isten is, akinek érdeme elég bűneink eltörlésére. Hatalmas, miáltal megőriz minden ellenségtől, megőriz, hogy az Általa szerzett váltságban megmaradhassunk. Mert csak akkor láthatjuk meg, hogy Ő lett a mi igazságunk és váltságunk. Akkor, amikor felöltöztet minket ártatlanságunk fehér ruhába, hogy megállásuk, hogy minden ellenségeinket lábaink elé veti számolyul.

Ezért hiszünk Őbenne és valljuk Közbenjárónknak.

Ének: 178 : 1—3.

KISS ÁRPÁD

4. A Hiszekegy.

(XI. Úrnap.)

(Falusi konfirmálóknak.)

Előkészítés. Mondjuk el együtt a konfirmálókkal az apostoli hitvallást. Elmondás után bevezetésül felhívjuk a konfirmálók figyelmét arra, hogy míg az Atya-Istennek nincs neve, addig a Fiú-Istennek neve van: Jézus Krisztus. Ez nem véletlen, hanem Isten drága kincsét tartogat Jézus Krisztus nevében a mi számunkra. Nagyon fontos nekünk a Jézus Krisztus neve, nem azért, mert mi így gondoljuk, hanem azért, mert maga Isten parancsolja meg, hogy az Ő Fiának neve legyen és hogy hogyan nevezzék el. (Olvasandó: Máté 1:18—25.) A Heidelbergi Káté is fontosnak tartja, mert mint láthatjuk, az Isten Fiáról szóló rész mindjárt az Ő nevét magyarázza. De hát miért is olyan fontos ez? Ha rólunk írna valaki könyvet, megmondaná a nevünket, de nem sokat írna arról, hogy miért is hívnak minket Nagy Jánosnak, vagy Kovács Mihálynak. Amikor nekünk keresztnevet adtak, elnevezhettek minket Istvánnak is, de semmi nagyobb dolog nem lett volna, ha Ferencnek, vagy Györgynek neveztek volna el. De másképen van ez a Szentírás alakjainál, különösen pedig Jézus Krisztusnál. Nézzünk meg csak egy néhány nevet a Szentírásból. (Olvasandó: II. Móz. 2:1—10, Mózes neve; I. Sám. 1:19—20. Sámuel neve; Ésaiás 714, Immánuel; Ján. 1:43. Kéfás neve.) Ezekből a példákból láthatjuk, hogy az embernek valamilyen tulajdonságát, képességét jelenti a neve, amelyen hívják, vagy pedig arról adtak az illetőnek nevet, hogy milyen körülmények között született, mi volt a rendeltetése az életben. *A név tehát a Szentírásban megmutatja, hogy ki az ember? Ha ismerjük a nevet, tudjuk, hogy ki az az ember, mit várhatunk tőle, éppen annyira, mintha gondolatait, érzéseit, terveit, egész lelkét megmutatná nekünk.*

Tárgyalás. (Itt beszélgetésbe lehet vonni a konfirmándusokat nevükkel kapcsolatban, melynek eredménye az lesz, hogy nevünk nem árul el belőlünk semmit.) Jézus Krisztus nevével azonban nem így áll a dolog. Neki Isten adott nevet és azért adta, hogy mindjárt amikor halljuk nevét, azonnal tudjuk: mit várhatunk Isten Fiától, miért jött, kikez jött, *kicsoda az Isten Fia?* Milyen kegyelmes Isten ebben a tényben is?!

Ha Isten Fia nevének első részét nézzük, akkor a „Jézus”-név magában is elég, hogy bizodalmat ébresszen bennünk. A Káté azonnal meg is magyarázza, hogy miért. Mert ez a szó: Jézus, magyarul azt jelenti: „Üdvözítő.” Ez a Jézus hivatása, ez az Ő munkája, ez az Ő élete, hogy üdvözít. *Ő az üdvösségadó!* De hát mi is az az üdvösség? (Fel kell tenni a kérdést a konfirmálóknak. Ha nem felelnek rá, fel kell sorakoztatni, hogy mindent képzelnek az emberek az üdvösségen: dologtalanság a feltámadás után; fizikai boldogság, lelki békesség, stb. Ha a konfirmálók felelnének

a feltett kérdésre és helyesen, úgy meg kell kérdezni, hogy a Szentírásból tudják-e? A cél, hogy a Szentírással vezessük az ifjakat. Ha helytelen feleletet adnak, adva van a pont, ahol elő kell vennünk a Szentírást.) Ne akarjuk *mi* kitalálni, hogy mi az üdvösség, mert amint Jézus nevét Isten adta, úgy az üdvösséget is Ő adja, de éppen így egyedül Isten mondhatja meg, hogy mi az üdvösség. Olvassuk el azért mégegyszer Máté 1:21. versét. Ebből láthatjuk, hogy az *Üdvözlő* = *Szabadító*, *üdvösség* = *szabadulás a bűnből*. Szabadul a fogoly, ha megnyílik a börtönajtó. Szabadul a nép, ha levették róla idegen nép zsarnokságát. Szabadul a beteg, akit meggyógyított az orvos és orvoság. Szabadul a fulladozó, akit árvízből mentenek ki a szabad levegőre. Szabadul a bekerített sereg, ha ostromlóit szétveri a segítségül jövő szövetséges. Börtönünk, idegen zsarnok, halálos betegség, mindent megfőjtő árvíz, szüntelen ostromló sereg: *a bűn*. És nincs menekvés saját erőnkben. Minél jobban igyekszünk szabadulni, annál jobban látjuk tehetetlenségünket. Nincs szabadulás bennünk és körülöttünk, hiszen magunk körül is csak embereket látunk, kik éppen olyan hiába küzdenek a bűn ellen, mint mi magunk is.

Ebben a tehetetlenségben jön segítségül nem emberek közül, hanem a mennyből a „Szabadító“, „Jézus.“ Nevét Isten adta, Szabadítóul Ő küldte. Felnyitja a nyithatatlan börtönajtót, leveszi rólunk a zsarnok-igát, meggyógyítja a halálos betegséget, aláknnyul és kiemel az árvízből. De mindezt úgy cselekszi, hogy a mi helyünkre áll és miket a saját helyére állít. (Szemléltetésnek fel lehet hozni Hunyadi János és Kemény Simon szerepcseréjét, vagy más alkalmas történetet, de vigyázni kell, hogy valóban csak szemléltetés legyen.) Helyettünk fogollyá lesz, hogy mi az Ő szabadságát megnyerjük. Felveszi magára a bűn zsarnokigáját, hogy mi megkönnyebbüljünk. A bűn halálos betegségét magára veszi, hogy mi meggyógyuljunk. Aláknnyul és kiemel, de Ő maga az elborító árvízben marad. Elénk áll és felfogja a nekünk szánt csapásokat, hogy mi meneküljünk Isten haragos ostorától. Egyszóval: *bűnössé lesz, hogy mi igazak lehessünk*. Így Szabadító, Üdvözlő a „Jézus.“

Csak aki *így* szabadít meg, az a mi Szabadítónk. Ezért nem kell nekünk mást keresnünk. *Nem szabad* más Szabadítót keresnünk. És *ezért hiddba* is keresnénk más Szabadítót. Mert egyedül csak az *ilyen* Szabadítót és Üdvözlőt illeti meg a „Jézus“-név. Ilyen pedig *egy* adatot nekünk Istentől. (Olv. 23. kérd.)*

Az Isten Fia nevének második fele éppen olyan nagyjelentőségű, mint az első. „Krisztus“, ez a név magyarul azt jelenti, hogy „Felkent.“ Mit jelent már most a „felkenés?“ (Olvassuk el ennek megértéséhez I. Sám.-ból Saul és Dávid királlyá kenetését.) Izráel népénél a királyokat „kenték fel“ úgy, hogy olajjal megkenték a kiválasztott király homlokát és ezzel a jeggyel a nép *fölé* emelték a választottat. De a felkenetés Isten parancsára történhetett csupán,

* Itt és a továbbiakban az Erdélyi Konfirmációi Káté számozása szerint.

mert a felkenetés azt is jelentette, hogy a felkent Isten rendelkezésére áll kizárólagosan, sajátmagától semmit sem tesz, semmit sem akar, csak közvetíti Isten akaratát. A homlokára kent olaj Isten „felségjele“, „tulajdonjele“ a felkenten, akit ezután már Isten vesz körül, benne Istennek kell élnie.

Igy az Atya-Isten prófétává, főpappá és királlyá kente fel az Ő Fiát, Jézus Krisztust. Felkenetését az Atya végezte, tehát arra rendelte, hogy egyedül csak az Atyának engedelmességek, az Ő akaratát mondja el a népnek és ezt az akaratot hajtsa is végre. Az Isten Fiát azonban az Atya nem külső olajjal, hanem Szentlélekkel kente fel. Ez pedig azt jelenti, hogy Isten Lelke, maga az Isten van vele és benne, mint ahogyan az ó-szövetségben az olaj Isten *kézjele* a kiválasztott homlokán volt letörülhetetlenül. Az olaj *rajta* volt a kiválasztottan, a Szentlélek *benne* van a kiválasztottban. Az olajjal együtt Isten *keze* érintette az embert, a Szentlélekkel maga *Isten* költözött az emberbe. *A felkenetés tehát azt jelenti, hogy a felkentől maga Isten szól és úgy is kell őt hallgatni.* Isten szól Krisztusból, a felkent prófétából, Isten cselekszik a felkent főpapból, Isten uralkodik a felkent királyból.

De Krisztus *egy személyben* felkent próféta, főpap és király míg az ó-szövetségben, ahonnan a tisztségek származnak, ezek külön-külön láthatók. Most a próféta, főpap és király külön darabjait tegyük össze az ó-szövetségből és akkor megkapjuk Krisztus egységes arcát. (Szemléltetésül hozzuk fel a mozzaikot, vagy a kirakós kockát. A kockadarabok az ó-szövetség alakjai, de ha összetesszük őket, kiadják Krisztus hármast, de egységes tisztelet.)

Nézzük meg az egyes darabokat. Először is a próféta alakját. (Szemléltetésül Mózes, Gedeon, Ésaiás, Jeremiás, Ezékiel elhivatása közül olvasandó.) Ezekből láthatjuk, hogy a próféta semmit sem mond önmagától, hanem amit Istentől lát és hall, azt adja egyszerűen tovább. *Igy* próféta Krisztus, mert megmondja és nyilvánossá teszi azt, amit az Atyánál látott, főpap ami az Atyánál elhatározott felőlünk, a mi megváltásunk felől. De különbség van, mert Krisztus a *legfőbb* próféta. Ő egyenesen az Atyától jött, kit szemtől-szembe láthatott. Ebben különbözik minden más prófétától. Ő az egyetlen hiteles tanú, aki maradék nélkül és hozzáadás nélkül mondhatja meg Isten akaratát és taníthat minket az üdvösség útjára, mert Ő az Atyától jön.

A főpap feladata az volt, hogy bárányt áldozzon Istennek a nép bűneiért minden esztendőben egyszer és közbenjárjon így a népért Istennél. (Megmagyarázandó a közbenjárás világi példákból is.) Olvassuk el a „nagy engesztelő nap“ lefolyását az ó-szövetségből. Isten gyermekeivé tett minket, amikor megteremtett, mintha véreből való vér lennénk. Az ember megszakította ezt a vérközösséget, amikor bűnössé lett. Ezt a vérkapcsolatot helyre kellett állítani az ó-szövetségi főpapnak, *vért* áldozni Istennek. *Igy* főpap a Krisztus, hogy Ő is vért áldozott, hogy helyreállítsa a kapcsolatot Isten és ember között. De mégis, csak Jézus Krisztus az *egyetlen*

igazi Főpap, mert nem oktalan állatot, hanem sajátmagát áldozta fel Istennek. Vérért adta, hogy ki váltson, meg-váltson a bűn fog-ságából, az Isten haragja alól és a szerető Atya oltalmába helyez-zen. Az Ő áldozatát nem kellett évenként megismételni, mint az ó-szövetségi főpaprak, mert tökéletes áldozat volt: embert, még pedig igaz embert, önmagát áldozta fel. Az ó szövetségi főpaprak meg kellett ismételnie az áldozatot és a közbenjárást Istennél. Krisztus Főpap egyszeri és tökéletes áldozata szüntelen való kö-nyörgés miérettünk az Atya előtt. (Bemutatandó az ima és áldozat összefüggése.)

A király az ó szövetségben nem olyan, mint a mai királyok, (megmagyarázandó a mai királyok tevékenysége), hanem úgyszólván zsarnok-úr, ki alattvalóinak minden javával rendelkezik. (Olv. I. Sám. 8:4—17.) Ilyen *teljhatalmú* úr Krisztus Király. Törvénye: az Ige, melyet azonban nem a nép csinál és szavaz meg, hanem amelyet Ő maga teremt. Országában csak az élhet meg, aki ehhez az Igéhez szabja magát, még ha teljesen le is kell gyűrnie ön-magát. Másik kormányzó eszköze a Királynak: a Szentlélek. Krisztus egyedül uralkodó voltát mutatja, hogy ezt a Lelket annak adja, akinek akarja, már pedig e Lélek nélkül az ország törvényét: az Igét sem megérteni, sem cselekedni nem lehet. De viszont ez a feltétlen úr, Krisztus-Király minden óriási hatalmával védelmezi országát és megtartja az anyaszentegyházát, hogy a Sátán minden hatalma se tudja megsemmisíteni, elrabolni tőlünk a véren szerzett üdvösséget, szabadságot. (Olvasandó az egész 24. kérdés és felelet.)

Mindaz, ami szükséges az üdvösségünkhöz, vagyis szaba-dulásunkhoz, Istennel való megbékélésünkhöz, Benne van, megvan a Felkentben, aki egy személyben próféta, főpap és király és épen ezért Üdvözítőnk, Szabadítónk Ő. Jézus és Krisztus egyszerre és szétválaszthatatlanul.

Alkalmazás. Az Isten Fiának azért adott Isten *nevet*, mint egy embernek, hogy közel érezzük a neve által is magunkhoz Őt. Azért adott Neki nevet, amikor a világba küldötte, hogy te is közel érezd Őt magadhoz, hogy tudd: a Szabadítónak köze van hozzád és neked közöd van a Szabadítóhoz. Neked tudnod kell, hogy mit határozott felőled Isten, hiszen most is ezért állasz itt. Nem kell keresned. Megtudhatod a felkent Prófétánál, Ő megmondotta. A világ végezetéig *minden* emberért mutatták be az egyetlen, töké-letes áldozatot. Ezek között *te* is ott vagy. Neked is szükséged van a felkent Főpaprak. Téged is megkereszteltek, te is polgára vagy az anyaszentegyházak. Most van az ideje, hogy amikor az egyház *őndő* polgárává leszel, vallást tégy a felkent Királyról, a *te* Királyodról.

Ének: 281:1—4. Oh, mily drága név ez: Jézus.

KOZMA TIBOR.

5. A hit haszna.

(XXIII. Úrnap)

(Városi, nem tanuló ifjúságnak.)

1. *Egyházi ének* : 243. (LXXXIX. zsoltár első verse.) *Az Úrnak irgalmdt.*

2. *Imádkozás*: Mennyei Atyánk! Köszönjük néked, hogy alkalmat adtál a mi hitünk igazságainak megismerésére. Segíts bennünket élni mindazzal az ajándékkal, amit hitünkben adtál nekünk. Szentlelked által mutasd meg, hogy a tetőled nyert hit miképpen igazít meg bennünket és tesz az örökélet részesévé. Érezzük a bennünk lakozó bűn hatalmát és a halál erejét. Erősítsd meg a mi hitünket, hogy az által elfogadhassuk Krisztus Urunknak a bűn és halál felett szerzett diadalát: az igazságot és az örökéletet. Az Ő nevéért kérünk, hallgass meg bennünket. Ámen.

3. *Kapcsolat az eddig tanultakkal.* A mult órán befejeztük az Apostoli hitvallás magyarázatát. Mialatt az Atya, Fiú és Szentlélek Isten munkájáról tanultunk, megláttuk, hogy mit tesz a mi váltságunk érdekében a Szentháromság Isten. Ezek az órák Isten első tettétől, a világ teremtésétől az örökélet végtelen távlatáig mutatták meg a hit által megismerhető láthatatlan világot. A Heidelbergi káté gyakorlati könyv, a keresztyén hit egyes tételei után gyakran föltette a kérdést: *Mit használ az Atya, a Fiú és a Szentlélek munkájáról szóló ez, vagy az a tanítás.* Miután befejeztük az Apostoli hitvallás egyes tételeinek a tanulását, fel kell tennünk a kérdést, hogy mit használ a keresztyén embernek, ha mindazt elhiszi, amit nem a hitvallás egyes tételei, hanem az egész hitvallás tanít.

4. *Célkitűzés.* A mai órán tehát arról tanulunk, hogy mit használ a keresztyén embernek a hit. Ezt a kérdést a káté 45. kérdése így teszi fel: *Nos hát, ha mindezeket hiszed, mi hasznát veszed?* Minek vesszük hasznát az emberi életben? Elmondjuk ez anyagi javak, a társadalmi kapcsolatok és az emberi művelődés területén mutatkozó hasznokat. Meddig tudjuk ezeket a hasznokat élvezni? Csak amíg élünk. Kihez való viszonyunkat befolyásolják ezek a javak? A világhoz és a másik emberhez. Van-e más viszonya és más területe az emberi életnek? Van, Istenhez való viszonyom és a halálon túli életem. Ebben a két viszonyban az elsorolt javak semmit sem segítenek. Mi segít tehát? A láthatatlan világ érzékszerve: *a hit.* Mi a hitnek a haszna? A római levél I. 17. szerint az *igaz ember pedig hitből él.* A hit egyik haszna az, hogy igazzá, Isten előtt is elfogadhatóvá tesz, tehát lehetségessé teszi Istenhez való viszonyomat. Ebben az életben ez a hit haszna. A János evangyélioma 3 : 36 szerint: *Aki hisz a Fiúban, örökélete van.* A hitnek tehát a második haszna az életen túl az örökélet. A hit által már ebben a világban Istené leszek és a halál után elnyerem az örökéletet. Amint a káté mondja, a hitnek az a haszna,

hogy *Krisztusban Isten előtt megigazulok és az örökélet örököse vagyok* (45. kérdés). A hit haszna tehát: *megigazulás és az örökélet elnyerése*. E kettő közül az örökéletéről már tanultunk a 44. kérdésben. Most tehát a megigazulásról kell részletesebben is tanulnunk.

5. *A kétkérdés följejtése. Mi módon igazulsz meg Isten előtt?* — szól a 46. kérdés. Tehát nem arról van szó, hogy mi a megigazulás, hanem arról, hogy az miképpen lesz az enyém. Tehát most is egy *gyakorlati és személyes életkérdésről* fogunk tanulni. Ha megismerjük azt, hogy mi magunk miképpen igazulunk meg, arra a kérdésre is meg tudunk felelni, hogy mi a megigazulás?

a) *Miért van szükség megigazulásra?* Isten igaz, szent és tökéletes Isten. Én hamis, gonosz és tökéletlen ember vagyok. Hogyan lehetek az Istené, hogyan kapcsolódhatom ő hozzá? Csakis úgy, ha az Isten felemel és elfogad engemet. A földi uralkodóhoz sem lehet akárhogy és akármiképpen bejutni, meg vannak ennek a szabályai. Az igaz Istenhez csak az igaz ember tud bejutni, magunkat pedig igazzá nem tudjuk tenni. Csakis Isten képes arra, hogy bennünket az előtte való megjelenésre alkalmassá tegyen. Isten ezt úgy teszi lehetőségessé, hogy engemet, a bűnös embert, igazzá nyilvánít, azaz megigazít. Ez a megigazítás az *Úr Jézus Krisztusban való igaz hit által* történik. Ez azt jelenti, hogy nem egy másik ember, vagy én eszközlöm. Ha nehéz a megigazítás szót megértenünk, próbáljunk egy hasonlót alkalmazni: *Mi módon szépülsz meg Isten előtt?* Hogyan tisztítod meg magadat rut bűneidől, hogyan tudsz olyan ruhát nyerni, amelyet felöltvén, Isten elé járulhatsz? Ezek által a segítő kérdések által talán világosabb lesz a főkérdés, a megigazulás kérdése. Természetes, hogy csakis Jézus Krisztus tud olyanná tenni, hogy Isten elfogadhasson. A hívő ember hite által Krisztushoz kapcsolódik és Krisztusban, mint az ő testének tagja jelenik meg Isten előtt, ruhája a Krisztus érdeme, amely eltakarja teste minden szennyét. Emlékezzünk arra, amit a szentek egyességéről tanultunk.

b) *Ki igazul meg Isten előtt?* Gondoljunk a farizeus és publikánus példázatára (Lukács 18:9—14). Kettőjük közül ki ment haza megigazulva? A publikánus, pedig ő így szólt: *Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek*. Tehát a bűnös, helyesebben a bűneit igazán beismerő bűnös igazul meg Isten előtt. Aki magát igaznak tartja (farizeus), annak nincs szüksége arra, hogy Krisztus igazítsa meg. Aki a maga érdemeiben bízik és saját magát akarja Isten előtt elfogadhatóvá tenni, az elesik attól, hogy Krisztus igazítsa meg. Ez a kísértés rejlik a római katolikus vallás gyakorlatában, ahol különleges értéket tulajdonítanak az emberi cselekedeteknek és az érdemnek. A káté a megigazított ember bűnét három vonásban emeli ki. Engemet, a bűnöst *lelkiismeretem vádol*:
1. *hogy Isten minden parancsolata ellen súlyosan vétkezem,*
2. *azoknak csak egyikét is soha meg nem tartottam,* 3. *sőt még mindig hajlandó vagyok minden gonoszra.* A bűnnek ez a három

vonatkozása mutatja, hogy a teljesen bűnös embert igazítja meg Isten s akit megigazít, az a megigazítás pillanatában, sőt azután is bűnös ember. Ennek a sötét mélységnek a feltárása mutatja meg egészen világosan, hogy a megigazulás nem általunk, hanem Krisztus által történik.

c) *Hogyan igazít meg Isten? Úgy, hogy az én minden érdem nélkül egyedül az ő ingyen kegyelméből nekem ajándékozza és tulajdonítja Krisztusnak tökéletes elégtételét, igazságát és szentségét.* A megigazulásban tehát egyfelől ajándékozás, másfelől nekem-tulajdonítás történik. Az enyém lesz és rám nézve érvényes lesz valami, ami nem az enyém. Az enyém lesz Krisztus tökéletes elégtétele (halálának érdeme), *igazsága* (azaz igaz volta) és *szentsége* (azaz Isten előtt elfogadható mivolta). A megigazult bűnöst Isten nem egymagában, hanem Krisztusban nézi. Őket mint a Krisztus testének, az anyaszentegyháznak tagjait azzal a tisztasággal ruházza fel, amely egyedül az egyház fejét, Krisztust illeti meg.

Istennek ez a tette olyan teljes mértékben az enyém lesz, mint amilyen teljesen enyéim azok a bűnök, amelyekből Isten megigazít. Isten úgy tekint, mintha: 1. *én soha semmi bűnt nem tettem volna*, 2. *semmi bűnöm nem lett volna*, 3. *sőt mintha én tanúsítottam volna mindazt az engedelmisséget, amelyet Krisztus érettem tanúsított.* Azt, aki Isten minden parancsolata ellen súlyosan vétkezett, Isten úgy tekint, mintha semmi bűnt sem tett volna; aki Isten parancsainak csak egyikét is soha meg nem tartotta, úgy veszi, mintha semmi bűne sem lett volna; és azt, aki még mindig hajlandó minden gonoszra, úgy fogadja, mint hogyha ő tanúsította volna mindazt az engedelmisséget, amelyet Krisztus érette tanúsított. Bűnös mivoltunk megvallásánál három tételben állítottuk fel a bűn valóságát, most Isten kegyelme három pontban mutatja azok teljes eltörlését. Isten úgy igazít meg, hogy bennünket bűnösöket kegyelemből igaznak nyilvánít. Az igazságot, amelyet nekünk ad, Krisztus szerezte meg, és Isten a Krisztuséból adja nekünk.

d) *Hogyan lesz a miénk Krisztus igazsága? A megigazulásban Isten ajándékot ad és jótéteményt gyakorol rajtunk. A megigazulás csak úgy lesz a miénk, ha e jótéteményeket hívó szívvvel elfogadom.* A hit az a kéz, amellyel elveszem Isten kezéből azt az ajándékot, amelyet számomra Krisztus készített. Az Isten kegyelme az, hogy a Krisztus tökéletességét, igazságát és szentségét felém nyújtja. Ő annyira nekem akarja ezeket az ajándékokat adni, hogy azok elfogadására még hitet is ad nekem.

c) *Összefoglalás.* Ha elolvassuk a káté szövegét, hány részre oszthatjuk a 46. kérdést? Négyre. A részeket egymástól élesen elválasztják a következő kötőszavak, amelyeket húzzunk alá: a második sorban *bár*, a hatodik sorban *mégis*, a tizennegyedik sorban *ha*. *Bár* vádol a lelkiismeret, Isten *mégis* nekem adja Krisztus igazságát, de csak úgy, *ha* azt hittel elfogadom. Ezen a

három kötőszócskán nyugszik az egész kátékérdés és rendeződik annak tartalma. A sötét *dár* emlékeztet a bűnömre, a derűs *mégis* rámutat Isten szeretetére és a komoly *ha* figyelmeztet hitem fontosságára. A kérdés bevezetése és befejezése döntően figyelmeztet a megigazulás két pillérére: Jézus Krisztusra és a benne való hitre. A kettő közül Krisztus az első, mert ő hitünknek nemcsak tárgya, hanem ajándékozója, fenntartója, a Biblia szavai szerint fejedelme is. (Zsid. lev. 12:2.)

6. *Elmélyítés, alkalmazás.* Ki volt az egyháztörténelemben az a lélek, aki a legmohóbban kereste az Isten előtt való megigazulást? Luther Márton. Végigjárta a római katolikus egyház által ajánlott utat: érdemből, cselekedetek által keresni a megigazulást. Gyötrötte a testét, gyalog elment Rómába, térdencsuszva járult a pápa elé és mégsem találta. Mikor találta meg? Amikor a római levélből az I. rész 17. versét olvasta: *az igaz ember pedig hitből él.* Luther Mártonnál, pedig ő theologiai tanár volt, a megigazulás nem a tudománynak vagy tanításnak, hanem személyes életének ügye volt. Azt kereste, hogy ő maga miképpen juthat az Istennel békességre. Ezt a békességet nem tudta megszerezni, de ajándékba ingyen megkapta. Ebben a keresésben Szent Ágoston, Pál apostol volt az ő nagy elődje. Hitünknek ez a három nagy hőse adja nekünk is a leg több indítást, hogy Isten igazságát elnyerhessük.

Mi ma a kátében érintett tapasztalatok közül bizonyára legélesebben azt érezzük, hogy *telkiismeretem vádol.* A keresztyén ember a lelkiismeret bűn miatti vádolásából indul el és érkezik meg a megigazulás útján az Istennel való békességre. Amiért nagyon bűnösnek érezzük magunkat, ne gondoljunk arra, hogy soha sem jutunk el az Isten előtti igazságra. Ezt az igazságot a hívők nyerik el. Hitre pedig az Ige meghallgatása által jutunk. Ez a hit megigazít és az örökélet örökösévé tesz. Életünk legfontosabb és leggyakorlatibb kérdése tehát az igaz hitre való eljutás. Isten az anyaszentegyházban számtalan utat mutat ennek elnyerésére. Adjunk neki hálát, hogy ennek felébresztéséért és megerősítéséért ő szüntelenül munkálkodik. Isten megigazító, igaznak nyilvánító szavát az igehirdetésben hallom meg. A legdöntőbb módon azonban az *úrvacsorában* győződhetünk meg a megigazító kegyelem valóságáról. Ez emlékeztet Krisztus ajándékaira és biztosít a bűnbocsánat és örökélet felől. Az úrvacsorában érzi a szlv igazán az Istentől ajándékozott béke örömét és áldását.

Az a tény, hogy *megkereszteltek*, azt igazolja, hogy Isten kiválasztott erre a kegyelemre. Nemcsak Istennél, hanem a keresztség tényében, bennem is megvan az alapja annak, hogy megigazulhassak és az örökéletre eljuthassak. Erre a fundamentumra építi Isten megigazító hitemet.

A hit gyarapodásának erről az útvjáról fogunk nemsokára, a sakramentumokról való tanulás során, egészen részletesen hallani.

7. Imdsdg. Köszönjük néked Atyánk, hogy a hit áldásaira figyelmeztetted bennünket ebben az órában. Légy áldott, hogy kegyelmed által bűneinket is legyőzöd s bennünket tisztára mosol a mi vétkeinkből. Ebben az órában is éreztük, hogy kegyelmed felénk nyult; lelked által segíts arra, hogy kegyelmedet hitünkkel megragadhassuk. Így tégy bennünket Krisztusunk élő tagjaivá, a szentek egységének részeseivé. Ámen.

8. Ének. 243. (LXXXIX. zsoltár 3. verse.) *Boldog a nép, amely tenéked örvendez.*

LÁSZLÓ DEZSŐ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A mi házunk.

Szabolcska Mihály ref. pap szólott ezzel a költeményével gyermekeinkhez. Kicsinyeinket egyszeri hallás után már meghódítja a vers. Tetszésnyilvánításukkal nem elégedünk meg, hanem közvetlen társalgásunkkal átérezzeljük a költeményt, hogy számukra élmény maradjon, melynek hatása alól még otthon se tudjanak könnyönnyen felszabadulni. Mindnyájan öleléssel, boldogsággal és könnyhullással csüngjenek az édes szülőn. Református hit, szeretet, béke szárnyán a családba érkezett tanításunk hangulata. Az érzelmek hatására elmondják gyermekeinknek a szülők, hogy mennyi fáradtsággal építették fel a házat. Elmesélik az idők járását: a jó és rossz napokat. Lelkükre köli jó édesanyjuk, hogy ragaszkodjanak otthonukhoz. Megértik intelmét: el ne add az ősi házat, el ne add az ősi lelket... A szeretet kifejezésére az egyik gyermek imádságos könyvet vesz édesanyjának. Hintót ígér a másik, hogy ne kelljen gyalog járnia a templomba. A református gyermekeket gyöngédség, figyelmesség jellemzi, mellyel elárasztják édesapjukat is. Vigasztalják, kedvébe járnak, lelkesülnek érte.

Nevelés szempontjából az otthon kimeríthetetlen kincs bányája. Nem állíthatnók-e be *tanmenetünkbe* úgy, hogy összes tantárgyaink a mi házunk köré csoportosítva, minden református családnak és a hazának megelégedésére végezzük munkánkat?

Számolva az adottságokkal, kiválasztjuk a telket. Ezzel kapcsolatban mérünk, számolunk, rajzolunk. Munkánk megkezdése előtt meghallgatjuk tiszteletes urunkat. Megkérdézzük, miért mondta azt, nehogy úgy járjunk házunk építése alatt, mint Babelben az emberek? Miért kívánja Isten, hogy házunkat kösziklára építsük? Istenbe vetett hittel és magyar élniakarással kiássuk házunk alapját. Munkánk nem könnyű. Fáradtságos, verejtékes. Megpihenünk, hogy újult erővel folytathassuk dolgunkat. Megérezzük, hogy kitartásra van szükségünk. Tiszteletes urunktól megtudjuk, hogy a kitartáshoz az erőt Istentől kapjuk ingyen, szeretetből. A ház alapjának lerakásakor értékeljük a kubikos munkáját. Megtanultuk a beton készítését. Érdeklődésünket felkeltette a cement. Megtudjuk tiszteletes urunktól, hogy a bányász élete azért olyan szép, mert vallásos. A hatást tett követi. Kicsinyekkel benépesül a templom és hű marad hozzá haláláig.

Házunk alapját Isten segedelmével leraktuk. Ezután nagyobb sürgős-forgást látunk körülötte. Szekerek fordulnak meg fával, kövel, téglával, cseréppel megrakodva. Megjelennek az iparosok: ácsok, kőművesek stb. Megnézzük szerszámaikat. Figyeljük, hogy a szerszámok közül melyiket mikor használják. Látni fogjuk, amint

oltják a meszet, készlik a maltert, ragasztják egymáshoz a téglát. Gyalulnak, üvegeznek, vasalnak otthonukban. Lázasan dolgozik mindenki, mert sietős és sok a munka. Érkeznek a butorok. Berendezésre vár a szoba. Képek kerülnek házunk falára. Bevezetjük a csengőt, villanyt. Elromlott a rádiónk. Mi lehet az oka? A villanyoszlopra miért írják rá, hogy érintése halálos? Berendezésre várnak a többi szobák is. Felszerelésre vár a fürdőszoba. Kamránkat, konyhánkat sem hagyhatjuk üresen. Téli eltevésre várnak a vetemények, gyümölcsök. Paradicsomot főzünk be. Vágásra előkészítjük a disznót. Gondozni kell a többi háziállatokat, szárnyasokat. Gondoskodni kell téli fűtőanyagról. Malomba is el kell menni. Kenyérsütésre készül a ház asszonya. Költözködés alkalmával látjuk, hogy mennyi apró-cseprő tárgy van egy házban. Ha mindezeket beillesztjük tanmenetünkbe, ugyancsak szorgalmasan kell dolgoznunk, ha azt akarjuk, hogy a gyűjtött szemléleteket és az építkezés alkalmával felmerült kérdéseket tisztázzuk az iskolában. Gyermkeinket érdekelni fogja a lecke, mert tudják, hogy az ismeretek helyes alkalmazása, feldolgozása otthonuknak jelent hasznót.

Nem lehet ránk nézve közömbös, hogy a református család hogyan tölti idejét, mivel szórakozik a hosszú téli esteken? Az iskola a református ház jó szokásait ápolja. Tiszteletes urunk a vallásos érzéseket mélyíti. Tiszteletes asszonyunk, tanítóné asszonyunk főleg azt ellenőrzik, hogy minden asszonytestvérük erős, egészséges gyermekeket neveljenek. Megtanítják asszonyainkat egyszerű, olcsó, de lápláló, edelek készítésére. Figyeljük népünk énekét, táncát, olvasnivalóját, kézi munkáját, öltözködését, lakodalmi szokását. Kiküszöböljük az idegen elemeket, ha népünk szokásai közé ilyenek kerültek. Nem méltó tisztségére a református egyházközség presbitériuma, ha nem segíti a fiatalokat munkához, vezető állások betöltésére. Nőszövetségünknek nagyobb szívégye legyen, hogy a református leány hová áll be cselédnek, vagy kihez megy férjhez. Népünk felett a tudatos őrtállás elsőrendű kötelesség!

Tavaszi beálltával a református család a nagy természetbe költözködik. Dolgozik, hogy semmiben szűkséget ne szenvedjen a következő télen. Iskolánk munkáját nagyban megkönnyíti tiszteletes urunk mintagazdálkodása. Hogyan érte el tiszteletes urunk, hogy vetése szebb, mint a mienk? Okos ember — mondják. Igen — emeli a lelkész tekintélyét a tanító — s meg azért is, hogy tud a gabonák nyelvén beszélni. A megszemélyesítés példájához nyulunk s az egyes elültetett, vagy elvetett termények életéből megtudjuk, hogy mi a többtermelés, a nagyobb hozam titka. Grafikonok segítségével szemléltetjük, hogy a helyes gazdálkodás gazdagabbá tenné a mi házunkat. Napestig fáradunk és a föld mégsem adja meg azt a hozamot, amit tőle elvárhatnánk. Könnyen segíthetnénk a bajon, ha otthon elmondanók, amit mesélt a búza, a krumpli stb. Tanításunkra felfigyel a szülő. Figyelmesebben szemléli tiszteletes urunk gazdálkodását. A szemléletet követi. Elő-

szőr egy kettő. Később egyházközségünk minden tagja. Tiszteletes urunk szakszerűen ismeri a földet. Tanító urunk a metsző ollót kezeli ügyesen. Gyümölcsstermesztés, talajismeret átvarázsolhatja szülőföldünk, illetve egyházközségünk képét és adottságait otthonunk gazdaságosan jól kihasználhatja. Tervszerű gazdálkodásunk nem tűr meg lecsapolható területeket. János bácsi sem fogja ostornyélni felhasználni a facsemetét. A fák beporzását nem dongókra, hanem a méhekre bizza, mert nem becsüli le a méhtenyésztés jövedelmét. Satnya állatokat sem tűr meg istállójában. Pártolja a szövetkezést. Lelkész és tanító, ha előrelátóan állítják össze tanmenetüket a mi házuk jólétét alapozzák meg és nemes elhatározással életre hívják a református hit alapján álló munkaiskolát. Gyermekeink gyönyörűséggel fognak tanulni, dolgozni, mert házukért érdemesnek tartják fáradni.

Házunk elszigetelten nem élhet meg. Simulnia kell a többiekhez. Országunkban sok ház van. Neve: Haza. Jogunk van hazánknak bármely sarkában felépíteni házukat — szólunk gyermekeinkhez. Kereshetjük itt is megélhetésünket. Lehetséges, hogy ezen a vidéken másként építik a házat, mások a szokások. Ismerjük meg hazánk minden egyes vidékét. Próbáljuk felépíteni mindentüvé magyaros kis házukat és dolgozzunk boldogságáért még akkor is, ha nem a miénk az a református ház. Járjuk be hazánk völgyeit és dombjait. Másszuk meg hegyeinket. Hatoljunk be bányáinkba. Fürdödjünk meg folyóinkban. Mindenünnen vegyünk egy marék földet, fűvet, egy kancsó vizet. Érezni fogjuk, hogy földje drága nekünk, fűve olyan, mint a selyem, vize édes, mint a méz. Keresünk otthon egy-egy református testvérünk házában és cseréljük ki gondolatainkat, beszéljük meg közös célunkat. Beszélgetésünk legyen meghitt és elhatározó. Okuljunk történelmünkéből és dolgozzunk Magyarországerért, melynek földjéről azt mondotta Petőfi: Ha a föld Isten kalapja, úgy hazánk bokréta rajta. Miként a mi házuknak meg van a kiadása, bevétele, úgy hazánknak is vannak bevételei, kiadásai. A bevételek is, meg a kiadások is hazánk boldogulását szolgálják. Iskolákat, kórházakat, vasutat stb. épít. Ahány ház, annyi szokás, szoktuk mondani. Hazánkban is szokás van, de az mindenkire vonatkozik. Ez a törvény, alkotmány. Alkotmányunk szerint jogunk van iskolába, templomba stb. járni. Az a református ember, aki jogához nem ragaszkodik, előbb-utóbb elveszíti a házat. Koldusbotra jut. Senkit nem okolhat, mert nem élt jogával és maga ásta meg sírját. Jogaink mellett kötelességünk is van. Előfordulhat, hogy idegenek meg akarnak fosztani jogainktól. Erővel, fegyverrel és sok csalárdsággal törnek házunkra. Nem kell félnünk, mert számíthatunk minden magyar testvérünk segítségére. Ez a honvédség. A világ első katonája a honvéd. Hálát adhatunk Istennek, ha tagjai lehetünk a honvédségnek.

Csonka lenne fejtegetésünk, ha nem éreztetnők meg gyermekeinkkel hazánk helyzetét a világban. Volt idő, amikor aranykorát élte. Máskor fél Európa adót fizetett neki. Tudósokat adott

a világnak. Vértelt másokért, Európáért. Mit kapott pusztulásáért? Házunkról határainkon kívül hogy vélekednek szomszédaink? Ezek és az ezekhez hasonló kérdések arról győznek meg, hogy a mi házunkat nem elég csak papírra rajzolni, hanem szívünkbe is. Lelkünk soha sem fogja elfelejteni a helyes pedagógiai célt: mindent otthonunk boldogulásáért cselekedjünk. Minél több út vezet házunkhoz — elnevezhetjük ezeket az utakat tantárgyaknak is — annál jobb. Csupán egyet nem szabad felejteni. Azt tudniillik, hogy ezek az utak csak akkor időszerűek, ha rajtuk hit, boldogság, tudás, jólét csörgedez otthonunkba. Ekkor a mi házunkon rajta lesz Isten áldása és valóra válik a költő szava: Senki sem hinné, hogy milyen kis Kanaán az ...

PALKÓ JÁNOS.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A gyermek vallása.

Lelkemre nehezedett egy idő óta a gyermekek vallásos életének sekélysege. A vallásoktatás, konfirmáció, felületen mozgó tevékenysége. Bántó dolog, hogy gyermekeinkről, dacára a rengeteg velük foglalkozásnak, mire ifjú vagy felnőtt korba kerülnek, leperreg róluk a vallásos máz és elhidegülnek Bibliától, Egyháztól, hit dolgaitól. Kerestem és keresem ennek okait. Néhány tapasztalati megfigyelésemet szeretném közölni az alábbiakban.

Legelőször is tisztásandó röviden a *vallás* kérdése. Szerintem a vallás nem más, mint *megvallás a bennem levő hitnek*. De mi a hit? A hit a reményelt dolgok valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés. (Zsid. 11:1) Tehát a leglényeg szerint: *Istenben nyugvó bizalom*. Honnan származik ez a hit? A hit hallásból van. Vagy ahogy Méliusz mondja: „Az Igén kívül semmi a hit, azonnal meghal, mikor eltávozik az Igétől, mert az Ige lelke az igaz hitnek.” (Colossébelieknek... 30. l.) A hit hallásból, a hallás Igéből származik. Így a hit *ismeret* is. Hogyan funkcionál a vallás? Szívvel hiszünk az igazságra, szájjal teszünk vallást az idvességre. (Róm. 10:10) A hit a szív dolga, a megvallás a szájé. Így születik a hitvallás. *Mi az, amit ezekből a gyermek meg tud élni?* Tud-e hinni? Tud-e meggyőződve lenni a nem látott dolgokról? Meg. Megélheti a bizalom lelkiállapotát? Igen. *Eljuthat-e az Ige hallgatása útján a hithez?* El. Bírhatja-e a teljes, átfogó hitismeretet? Ez kérdés. Lehet bizonyos hitismerete, de képzetei gyerekesek, látóköre leszűkített, értelme zsenge lévén, ismeretei is ahhoz mértek.

Mennyit képes felfogni az Igéből a gyermek? Nem mennyiségileg, hanem minőségileg? *Mi az, ami a gyermek életérzéséhez forrad, ami őt existenciálisan érinti, ami beoltható a gyermekbe?* Ha Istenről, Krisztusról, munkáiról, hatásairól stb., tehát nem száraz tételekről szólunk előtte, megérinti a lelkét, az Élet lehellete. Megérik-e szólásmódunkból azt, hogy mögöttünk a Mindenható áll, s mi Ő Neki csak tolmácsolói vagyunk? Ez a főkérdés. Életet csak élet szülhet, ez az orvostudomány megállapítása is. Amikor belőlünk az Életnek a szava zeng, illata árad, ereje buzog, színe ragyog, fénye melegít, akkor támad a gyermeki szívben hasonló szó, illat, erő, szín, fény és meleg, akkor érinti meg az élet tavaszi levegője. Egyszóval viszonyítani kell az Élethez őket és élet indukálódik bennük is.

Amelyik tanításban, szóban Élet van és a gyermek fejlődési szintjéhez mérten jelenik meg, az a Szó meghatja, megszólítja a gyermeket, a gyermek meghallja és hit ébred benne.

Nagy kérdés, mi az, ami a gyermek értelmi, fejlődési szintjéhez alkalmazható? Szerintem: Szemléltető részletek: Történetek, eseménysorozatok, melyek az élet valódi képét vetítik elibük. Mi magas a gyermeknek? Tani jellegű részletek! Ezeket képekké kell feloldani. Pl. „Isten előtt utálatos a kevély lélek!” Ezt nem érti! De ha a Dániel 4. alapján lefestem a felfuvalkodott Nabukodonozort, akit Isten baromi oktalanságra juttat kevélységéért, — azt világosan megérti.

Ha a tanításban Élet van, élet származik belőle. *Nagyon fontos az imádkozó előkészület. Szerintem ez a vallásórák fontosabbik része.* Számomra egy egy vallásóra felér egy egy istentisztelettel. Sőt nagyobb félelmek közt készülődök reá, mert tudom, hogy tágranyilt érdeklődésű, az élet csodáira éhes, az ezertitkű élet arcába tátva maradt szájjal bámuló, mennyei mezők illatát még lelkében érző, fogékony, halhatatlan lelkekre kell rázáporoznom az égi világ kincseit. *A tanítás elhangzdsakor legyen jelen a Szentlélek!* Ezért kell alázatosan könyörögnünk! Ez a kegyelem Isten ajándéka! *Az ilyen Szentlélek jelentésében elhangzott tanításra frissen, spontán reagál a gyermek életérzése, élelet tapint, meleget, erőt, világosságot érez maga körül és rátapad az élelet hordozó Szóra, Igére és összeforr Vele!* „Ha olyanok nem lesztek, mint a gyermekek, semmiképpen nem mentek be a mennyeknek országába.” (Máté 18:3.) Ez az Ige rámutat a valláspedagógus helyes magatartására. Azaz: Legyen gyermekké lélekben (alázatossá) és bejut nemcsak a mennyek országába, hanem gyermekeket is bejuttat oda.

A gyermek hite és szerint alakul. Sok áldott megtapasztalás birtokába juthat a gyermek. Megértheti, átélheti: Isten létét, Isten jóságát, hatalmát, szentségét, irgalmát, bünt büntető igazságosságát, bűnbocsátó szeretetét, stb. Tehát a gyermeknek lehet: eredeti vallásos megtapasztalása, de csak értelmi foka szerint.

Természetes, hogy ez a vallásos folyamat, nem a felnőttek megnyilvánulási formái között jelentkezik, hanem sajátosan.

A gyermek viszonyul a transcendens világhoz, de ez nem azonos a dogmákhoz való viszonylással. Itt történik sok-sok tévedés. A gyermeknek megvan a maga szükségképeni vallásos világa, *de különbözik ez a felnőttekétől.* A gyermek kevésbé tudatos, nem harcos keresztyén, nincs küldetése, nincs rendszere, nincsenek tétetei, nem agitál, nem problématiszál. *Egy belső parancsa van: Élni, fejlődni,* kiterjedni mindán irányban, erőit kibontani. Mindezt ösztönösen cselekszi. A gyermek nem él a múltból, nem csoportosítja, értékesíti a múlt emlékeit, tapasztalásait, nem alkot programot, rendszert, nem szűr le elveket, csak a jelenben él, múltat felejt, jövővel nem gondol, folytonosan szelektál, rostál, tegnap becsült kincse, ma lim-lom, holnap ismét boldogan feltalált ajándék. Ez az ő fejlődésének menete. Nem állhatatlanság ez nála. A gyermek vallása hatásoktól függő, hullámozó. Éppen ezért nála a *felelősség* súlya kisebb. Nincs birtokában még a teljes felelősség-

vállalásnak, így bűnei csupán átfutó tételek Isten könyvében, számadásában. Nincs állandó számlája Isten előtt. Márciusban nem várhatunk a fától termést. Átmenő korszak a gyermeké.

Egyet azonban számon lehet tőle is kérni: és ez az, hogy a felismert Jóhoz, Élethez ragaszkodik-e bizalommal, engedelmesen. A gyermek egyet biztosan tud: alárendelt voltát; engedni tartozik! *Tehát számonkérhetem tőle az engedelmisséget.* Ez a gyermek vallásának tudatos megnyilvánulása. Ez az ő vallási formája.

A nevelés célja viszonyt létesíteni a gyermek és az élet Ura között, de oly módon, hogy az élet minden részletéhez is viszonyulhasson. Ebben a viszonyulásban azután kibomlik belőle a maga belső állásfoglalása a dolgokkal szemben. Viszonyul a világhoz, társasághoz, széphez, igazhoz, jóhoz, kulturához, természethez stb., stb! és így egy világkép ötvöződik össze, amelynek koronája, királya az Isten!

Jézus azért állítja elibénk a gyermeket hit tekintetében mintaképkül, mert a gyermek életérzése még romlatlan és a Lélek minden mozdulására pozitív irányban reagál. (Kétkelés nélküli gyermeki hittel.) A pedagógus feladatai ebben a pozitív irányban megtartani a gyermeket.

Néhány szempontot tartsunk még szem előtt.

Egyik korszaktól se' várjuk el a következő korszak teljesítményét. A gyermekkortól ne várjuk az ifjú, az ifjútól a férfi, a felnőtt vallási formáit, megnyilatkozásait.

Ez szabja meg a valláspedagógia irányát.

Gyermekkor a fantázia, az érzések, a szív kora. Jöjjenek a történetek, színesen, szabad áradással, de mindig igeszerűen, igeszerűen. A bibliai előadásmód színes, eleven, drámai léktetésű, lebilincselő. Gedeon, Sámson, Sámuel, vagy bárki történetét szorosan a Biblia előadásához szabottan sokkal előnyösebb, hatásosabb a gyermek lelkét, fantáziáját megindítóbb — közölni, mint a tankönyvek kivonatos modorában. A történetek előadásmódja történhetik dramatizáltan, párbeszédesen, vagy jelenetезve, esetleg maguk a gyerekek által elő is lehet adni azokat. Mi megróbáltuk, Sámuelet, Dávid és Góliátot, Sámsonot úgy közelhozni a gyermekek lelkéhez, hogy előadtuk ott az órán, a történetet. Mondanom sem kell, hogy a hatás óriási volt. Aztán jöjjenek az énekek, minél több, annál jobb, a gyermek levegője, napsugara a melódia és a vers. Ezek az alkalmakon keresztül *engedelmességre* szoktatni őket ez a gyermeknevelés formái és lényegi célja. Ha a gyermek megtanulja az Isten dolgai iránt való engedelkenységet, engedelmességet és ezt látja a legfőbb égi parancsnak — ezzel a lelkébe iktattunk egy szent *gátlást* a bűnnel szemben, és ez a gátlás azonnal jelentkezni fog, amint a bűn megejtí, és a feltámadt érzékeny lelkiismereten keresztül Isten Lelke végezni fogja az újjászületés komoly szent ménkáját. *Az engedelmesség belső parancsa, a törvény Krisztusra vezérlő mesterévé lesz a gyermeknek!*

Szerintem azonban a nevelést folytatni kell az ifjú-, sőt a férfikorban is. Az ifjúkor mindent újrafogalmaz, újra kezd, újra terem a maga számára.

Itt a nevelő feladata az, hogy végiggondoltassa az ifjúval a megkezdett gondolatsort és legyen jelen akkor, amikor az ifjú a „világot újjáformáló” korszakába jut és ne dorongolja le kész megoldásokkal, hanem együtt szenvedje ki vele az újból feltalált régi igazság megszületését.

Férfikorban a nevelő feladata az, hogy feladatokat adjon megoldásra.

Ezekben a kategóriákban fejlődik az emberi lélek: szív — értelem — akarat — gyermekkor, ifjúkor — férfikor.

Nevelésünk célja kifejleszteni az embert, Isten képére, Isten műhelyében, a Lélek által. Módszer: A szabadság levegőjében, a lélek belső igényei szerint haladni. Nem tananyag Bábeltornyokat rakni agyukra, hanem rugalmasan a lelkükhöz szervezni, formálni az anyagot.

Eredmény? Lemérhetetlen. De: Szabad, erkölcsi lényekként nőnek, fejlődnek ki, kriknek szabad lelkiismerete elé odakerül az élet minden nagy ténye, kérdése, — mely őket állásfoglaltsra kényszerítette, pozitív vagy ellenkező irányban. Lényeg az, hogy a nevelés adja meg az Életre való eligazítást, azután következhet az Élet maga, amelyben már mint önálló, felelős erkölcsi tények küzdenek és bízza bíznak

BCU Cluj / Central University Library KISS LAJOS.

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA

IRJA: VÁSÁRHELYI JÁNOS PÜSPÖK.

Árvaházunk ügye.

Árvaházunk ügyében a következő kedves levelet kaptam *Káddr Imrénétől, krasznai lelkészúrnak nejétől*. A levelet szószerint közlöm, mert annyira meghatóan teszi szavá az árvaház ügyét, hogy külön is szükséges számba vennünk azokat a szempontokat, amelyekre utal.

FÖTISZTELETŰ PÜSPÖK ÚR!

Megdöbbenéssel olvastam Főtiszteletű Urunk aggodalmas levelét Az Út februári számában: „Miért nem jelentenek árvákat?” Méltóságos Püspök Úr, árvákat a nagy, városi gyülekezetek fognak adni! A faluk közösségi érzése örök dicsősége — hála legyen érte a jó Istennek — kálvinista hívő lelkű egyházainknak. Vannak árvák falun is, mert az Úr szabad mindnyájunkkal szemben, de itt — negyven éve lakunk ebben a színmagyar 5100 lelkes református községben — amint meghaltak a szülők, elosztják a rokonok maguk között az árvákat. Hűségesen gondját is viselik kis örökségüknek. Az egész falu szeme őrködik felettük. Felnevelik Istent féltő, munkás emberré. Mikor új életre bocsátják őket, örökségüket hiánytalanul megkapják. Jaj annak, aki rosszul sáfárkodik az árvák vagyonával. Talán a közösségben sem maradhatna meg, Ha rokon nincs, ott a keresztanya. Falun többet jelent kereszt-szülőnek lenni. Jelenti: az anya gondját megosztja, betegségében ápolja, az egész családot ellátja ilyenkor a keresztanya. Hányszor láttam fiatal anya temetésén a keresztanya ölében a pár napos vagy hetes csecsemőt. Felneveli szépen. Áldja meg a jó Isten őket. Csak aki a nép között él és szereti őket, látja meg, mennyi szép, nemes tulajdonsága van fajtánk és hitünk gyermekeinek.

Tehát a nagy városokban kell érdeklődni. Csak Kolozsvárott 45.000 református él. A városi ember általában tisztviselő, iparos, gyári munkás, kézi napszámos, kik hivatásuk mellett nem tudják a rokon gyermekeket gondozni. Itt van szükség az árvaházra, de nemcsak az egész, hanem a félárvák esetében is. Hányszor kínálják örökbe gyermeküket szegény özvegy asszonyok, vagy szerencsétlenül járt anyák. Fel kell figyelni minden esetben, mikor a mi fajtánk és hitünk gyermekeiről van szó. Az árvaházra szükség van. Az árvaház kell és nem fogja senki filléreit visszatartani, amikor ilyen nemes, szent ügyről van szó. Megépült a leánygimnázium, megépült a kórház és meg fog épülni a református árvaház is. De ne felejtjük el: építeni csak a hívő lelkek tudnak. Úgy legyen.

Kraszna, 1944. március 8-án.

Öszinte tisztelettel:
KÁDÁR IMRÉNÉ.

Kádár Imréné nagytiszteletű asszony kedves levelét nagy megértéssel és igazságának teljes átérzésével olvastam el. Nemzedékeken át falusi gyülekezetekben működő papi családoknak leszármazottja vagyok. A Nyárádmentén, Lukafalva községében nőttem fel nagyanyámék házában. Tudom, hogy nem volt falumban se szegénykérdés, se árva-ügy. Mindent úgy oldottak meg, ahogy kedvesen írja Kádár Imréné nagytiszteletű asszony. Ha valaki beteg lett a faluban, először nagyanyámhoz, Rákosi Lajosné esperesné asszonyhoz jöttem és ő elment, tanácsot adott s ha kellett, akkor az orvos után is elküldte kocsiját. Ha valahol gyermek született, az első gondosan elkészített ebédet a gyermekágyas asszonynak nagyanyám vitte el. Ellátatlan árváról szó sem lehetett. A faluban nem volt koldus és ha más vidékről való koldus átvonult a falun, mi gyermekek kifutottunk az utcára, mert rendkívüli esemény volt ez a falu életében. Boldog falu az, ahol még valami megmaradt ebből a régi idillikus állapotból. Hiszem is, hogy ha a szeretet lelke erős és győzelmes marad a falvak életében, akkor ebből a régi állapotból sok mindent át lehet vinni, meg lehet tartani a jövőendő számára.

Megállapíthatjuk azonban, hogy mégis — fájdalom — nagyon megváltozott az élet. A mai idők parancsoló kötelességünké teszik a Krisztus lelkéből fakadó követelmény betöltését: Egymás terhét hordozzátok. Igaza van a Nagytiszteletű Asszonynak „főként városokban“, de azért nemcsak városokban, hanem szórványokban, idegen környezetben élő falvakban sok árva gyermekünk marad otfalom, védelem, megfelelő nevelés nélkül. Ezeken senki sem tud segíteni, ha az anyaszentegyház gyermekei nem segítenek. Krisztus nevében keresztelünk meg minden gyermeket és iktatjuk be az Anyaszentegyház tagjai sorába. Ne feledjük, hogy ez azt jelenti, hogy elsősorban minden megkeresztelt gyermekért maga az Anyaszentegyház felel Isten színe előtt.

Az árvaházat megnyitjuk és hiszem, hogy ha azok a gyülekezetek, amelyekben még a régi kedves viszonyoknak megfelelőleg még nincs árva-ügy, Isten iránt való hálájukat abban mutatják meg, hogy az árvák összegyűjtésében és gondozásában segítik az Anyaszentegyházát, akkor — úgy amint a Nagytiszteletű asszony kedvesen írja — össze is tudjuk gyűjteni és meg is tudjuk tartani népünk és Anyaszentegyházunk javára az Isten kegyelme által gondjainkba adott gyermekeket.

HIREK

A kolozsvári egyházmegye „Lelkésznék Szövetségének“ példája. A kolozsvári egyházmegye „Lelkésznék Szövetsége“ elhatározta, hogy minden hónapban találkoztót rendez. Az első találkoztót a múlt hónapban rendezték meg. A találkozó rendjén Kádár Géza kolozsvári lelkész, generális direktor tartott bevezető áhitatot, majd az összegyűltek egyháztársadalmi kérdéseket beszéltek meg. Elsősorban megállapodtak abban, hogy rendszeresítik találkozásukat és kijelölnék egy alkalmas helyiséget és időpontot arra, hogy a

lehetőség szerint egy hónapban egyszer találkozzanak és közös kérdéseiket megbeszéljék. Elhatározták, hogy fölkeresik az özvegy papnékat, lelkészi árvákat és azokat is meghívják e találkozásokra. Foglalkoztak a lelkésznéket különlegesen érdeklő szociális feladatokkal és kérdésekkel. Együtt ebédeltek és kedves, barátságos társalgás rendjén cserélték ki gondolataikat és állapították meg, hogy a lelkésznék között való barátságnak ébrentartása és ápolása mennyire szükséges és áldásos dolog. Hasonló tevékenységre mindenütt szükség van. Jó lenne, ha más egyházmegyék papnéi is megállapodnának, hogy lehetőleg egy napra tűzik ki a központi városba való bemenetelüket és ügyesbajos dolgaik elintézése rendjén egy bizonyos összejövetei helyen találkoznak és épülnek egymás hite által és megbeszélnek közös feladataikat. Az ilyen találkozásokból sok áldás áradna ki saját életükre, de gyülekezetük életére is. A kolozsvári egyházmegyei lelkésznék szövetségének kezdeményezése ezért követésre méltó útmutatás. ●

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASÁRNAPI ISKOLA

Vezérgondolatok Fankhauser vasárnapi iskolai tanításához.

30 Jákób menekülése és álma.

I. Móz. 28 : 10—22.

Ez a történet egészen kiütözik Jákób jelleméből. Valami olyan történik itt, amit az ember nem várna, hiszen Jákóbban annyi ellenszenves vonás mutatkozott meg eddig és egyáltalában nem mutatja az isteni kiválasztottság jeleit. Itt pedig Isten különösen kitünteti Jákóbot azért, hogy megjelenik álmában és ígéretet tesz neki, mit csak kiválasztottainak tesz. Valahogy nem ezt várnánk Jákób eddigi magaviselete után. És éppen ez az, ami a történet különös jelentőségét megadja : Isten belenyúl Jákób életébe és tökéletesen ellenkező irányba fordítja azt. Nem egyenes folytatása az itt lefolyó esemény Jákób eddigi életének, hanem éppen ellenkezőleg : tökéletesen kettétöri elgondolásainkat Jákób felől.

Fankhauser mindenképpen indokolttá akarja tenni Jákób kiválasztását és ezért fantáziájával beleviszi a történetbe olyant, ami nincs ott. Úgy állítja be Jákóbot, mint aki az események hatása alatt összetörik, keresi Istent, megtér Istenhez, minek következménye, hogy Jákób álmot lát, melyben Isten felel Jákób kinzó és kereső kérdéseire, megjelenik Jákób hívására. Ennek éppen a fordítottja történik. Jákób bujdosásában egy szó sincs Jákób megtéréséről, hanem váratlanul Isten megjelenik Jákóbnak és kiválasztottjának jelenti ki, amelynek következménye Jákób megtérése. És ennek a fordított sorrendnek a betartása nagyon fontos, mert ha Fankhausernek adunk igazat, akkor Isten a kiválasztást Jákób hitéért adja, míg ha a Szentíráshoz alkalmazkodunk, akkor azt látjuk, hogy Isten nem érdemből, vagy nem a mi cselekedetünkért választ ki, hanem először kiválaszt és azután jön a mi hitünk, a mi cselekedeteink.

Ennek eredménye pedig az alkalmazásnál az, hogy felveteljük a gyermek előtt a kérdést : hiszel é, tudsz-e Istenért imádkozni? Ha igen, úgy ez bizonyítéka lehet önmagad előtt, hogy te Isten kedves gyermeke, kiválasztottja vagy, az voltál már akkor, amikor még nem is voltál, örökidőktől fogva kiválasztott téged Isten és csakis ezért tudsz hinni és jól cselekedni.

Ének : 212 : 1—2.

Aranymondás : „Akiket pedig eleve elrendelt, azokat el is hívta ; és akiket elhívott, azokat meg is igazította.” (Róm. 8 : 30.)

31. Jákób Lábánnál.

I. Móz. 29. 30. feje.

Ez a történet azt mutatja meg, hogy Isten kiválasztottai sem mentesek a megpróbáltatástól, sem pedig attól, hogy meglássák saját életükben annak a véteknek súlyát, melyet ők maguk elkövettek. Jákób becsapta bátyját és atyját, tapasztalnia kell, hogy mit jelent ez, amikor viszont Lábán őt csalja meg. Azonban ez mind nem változtatja meg a kiválasztottság tényét. Jákób, amikor Lábán Leát adja neki feleségül Rákhel helyett, tovább szolgál. Elnyeri Rákhelt is és ebben mind Isten terve valósul meg, t. i. Rákheltől születik József, akiről később látni fogjuk, hogy Isten kiválasztott embere. Azért kellett Jákóbnak mind átmennie mindazon, ami vele Béthel óta történt, hogy Rákheltől megszülethessék: József. Hiába Lábán csalása, de hiába Jákób furfangja is, mellyel Lábán juhainak javát magának szerzi meg, mégis mindezekben Isten előre eltervelt akarata nyilvánul meg, mellyel Jákóbot a kiválasztottak kiváltságaival látja el.

Lének: 227.

Aranymondás: „Mert nem ember ő, mint én, hogy néki megfelelőhethetnék és együtt perbe állanánk.“ (Jób 9: 32.)

32. Jákób hazatér.

I. Móz. 31. 32. rész.

Jákób alaptermészete nem változik. Megmarad ravasz embernek. Ez kitűnik kétszer is a történet folyamán. Mi sem leszünk valami angyali emberré, ha bizonyosakká leszünk is afelől, hogy Isten kiválasztottai vagyunk. De harcolunk természetünk ellen, melyből minden gonoszság származik. Ez a következménye kiválasztottságunk tudatának. Mi is lenne, ha fordítva volna, t. i. ha Isten azért választana ki minket, mert ilyenek, vagy olyanok volnánk?! Nem érdemünk miatt, nem természetünk miatt, hanem éppen annak *ellenére* választ ki és nem aszerint ítél később sem, hogy mennyi az érdemünk. Jákóbnak bizonyára nem voltak érdemei Isten előtt, sőt ravaszságot ravaszságra halmoz. Mégis Isten nem csúfolhatja meg kiválasztottait, sem pedig az ő kiválasztását. Irgalma vele marad a kiválasztottal. Itt inkább csodálni kell Isten jóságát, kegyelmét, hogy bűneink ellenére szeret minket. Ez történik Jákóbbal is, amikor Lábán haragra gerjed, bosszúra indul Jákób ellen, de Isten leinti és Lábán kénytelen megbékélni Jákóbbal, holott minden oka megvolt a méltó haragra.

Mi az hát, hogy Isten ennyire pártfogásában tartja Jákóbot? Tisztán Isten kiválasztó kegyelme és egy óriási terv, melyet Jákóbbal és Jákóbon keresztül végre akar hajtani. Ezért a kegyelemért viaskodik Jákóbbal egy éjszakán keresztül és enged annak a hallatlanul vakmerő kívánságnak, hogy Jákóbot áldja meg. Igen, Isten enged egy olyan viaskodás után, amikor Jákóbnak meg kell

látnia, hogy semmije sincs Isten előtt, amivel kiérdemelhetné Isten szeretetét, védelmét. És amikor Jákóbnak már semmije sincs, amiért Isten tisztelhetné, csak megközelítőleg is egyenrangúvá lehetne Istennel — Isten maga enged Jákób kívánságának! Isten képes hozzánk alkalmazkodni! Ez az a nagyszerű, páratlan valami, amire a kiválasztottak építhetnek: *a kegyelem.*

Ének: 240: 1—2.

Aranymondás: „Kérjétek és adatik néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyitattik néktek.” (Máté 7: 7.)

34. Jákób kibékül Ézsauval.

I. Móz. 33: 1—16.

Minden akadály elhárul Isten kiválasztottja, Jákób elől. Megpróbáltatások következnek el reá, de meg is oldódnak dolgai. Utolsó nagy nehézsége Jákóbnak az Ézsauval való találkozás. Lehetetlennek látszik a megbékélés, hiszen Ézsau a jelek szerint nem felejt. 400 emberrel megy Jákób elé, ami nem épen barátságos szándékról tesz bizonyosságot. És az Úr csodálatos módon megváltoztatja Ézsau gondolkozását, lelkületét. Mikor Jákóbbal találkozik, összeölelkeznek. Vajjon magától enyhült meg Ézsau haragja, vagy az ajándékok puhították meg? Ha ez az utóbbi is lenne igaz, kétségtelen, hogy Isten parancsolta Jákóbnak, hogy térjen haza és bizonyosan Isten adta az ajándékküldés gondolatát is neki. Így tesz meg Isten mindent, csak hogy kiválasztottjai előtt megmutassa szeretetét.

Ének: 270.

Aranymondás: Fankhauser szerint.

KOZMA TIBOR.

A szerkesztőség csak az e célból beküldött theologiai és pedagógiai munkák ismertetését vállalja.

Ámos próféta könyve.

Fordította és magyarázta: Dr. Csekey Sándor, a budapesti ref. theol. akadémia professzora. Budapest, 1939.

Ótestamentumi könyv teljes exegézise és fordítása gyéren jelentkezik a magyar theologiai irodalomban, pedig a reformáció kezdeteiben, ha daraboltan is, de ez volt a legkívánatosabb műfaj, szinte a traktátus szerepét töltötte be. Nyersanyagul szolgált a hitvallásképződéshez vagy annak megvédéséhez a hitvitákban: életérdeket szolgált. A szükség teremtette meg a theologiai műfajt. A XIX. és XX. század fordulóján a hit szüksége helyére a tudományos érdeklődés lépett, a lelki szükségben szenvedő ember nem találta meg e korszak írásmagyarázatában azt a segítséget, ami nélkül pedig az eszmék és világnézetek rohamában tudatos állásfoglalás nélkül sodródott a lelki aszály felé. Az utolsó két-három évtizedben a lelki és szellemi élet az Élet forrása felé fordult újra s tán napjainkban és a közeljövőben újra meg kell vívnia e keskeny útért igazi közelharcát. Ebben a harcban azonban nem nélkülözheti a prófétai írásokat, bizonyágtételeket, látásokat, melyekben meggondolkoztató az, hogy nem az ember akarja megszerezni léte biztosítékát, tisztázni helyzetét és igazságát, hanem Isten indult el, támadott reá a megromlott emberi életre, hogy megmentse választottait, érdényt szerezzen atyai tulajdonjogának, megmutassa magát és akaratát, helyreállítsa az ő országát, megszabadítsa az embert szellemi eltévelyedésétől és lelki kínjaitól. Mihelyt a prófétai írások újra helyet kapnak a jellemképzésben, a műveltség megítélésében és művelődés irányításában, minősítésében az emberi szellem megtalálja a meggyógyulás útját. E könyvek, és sokszorosan az Ámosé, életünk félreérthetetlen leleplezői, melyben egyház és állam, egyén és közösség minőségében és korlátoltságában, hivatottságában és bűneiben kiabrázolva látja magát, úgy, amint van, és amlyenné lennie kell.

A Csekey Sándor könyve tehát tisztán a vállalkozásával és megjelenésével is jó szolgálatot tett úgy a theol. irodalomnak, mint a kereső meg-hasonlott embernek.

Előszava szerint Ámos könyvét a kijelentés egyik írott okmányának nevezi, időszerűségét éppen a kijelentés lényege és célja adja meg. Ezért a benne szólt igazságok minden népé és minden koré. Főleg szociális tartalmú igehirdetésével Ámos különösen a ma prófétája. Tanítványainak és Isten kijelentése után érdeklődőknek kíván szolgálni.

Általános bevezetését „Kanonika“-nak nevezi. *A próféta személye* cím alatt a nevééről, lakóhelyéről, foglalkozásáról tájékoztat. Isten meglepő csodálatos tette, hogy az egyszerű pásztoembert az ő világkormányzásának és váltságmunkájának prófétái missziójába beállította, aki prófétái küldetésé-

ben hűségével és engedelmességével mutat az egyetlen és igaz Pásztorra, aki életét adta oda az ő juhaiért. *Működésének idejét* a vonatkozó gazdag kor- és irodalomtörténeti kutatás és eredmény figyelembevételével minden tudományos érdeket kielégítőleg rögzíti. A *próféta korát* „általános és üdv-történeti szempontból“ tárgyalja részletesen, mert próféciája hű képét adja kora nemzeti, társadalmi, vallási és erkölcsi viszonyainak. („Üdvtörténeti“ alatt *vallási-t* ért!) A *próféta könyve* cím alatt a) a *könyv eredetiségére és egységére* vonatkozó kutatásokat, megállapításokat, feltételeket tárgyalja. Rokonszenvez a bibliai hagyományokat megbecsülő tudósokkal, mindenütt kifejezésre juttatva a saját véleményét is. „A 9:8–15-ben foglaltak... teljesen beleillenek Ámos könyvébe s gondolatvilágába. E rész hitelességén csak akkor csodálkozhatunk, ha Ámost egyszerűen, mint az eljövendő ítélet hirdetőjét fogjuk fel, de akkor eleve el kell esni mindazoknak a részeknek is, amelyek Jáhve kegyelmére céloznak. Meggyőződésünk szerint egy prófétánál sem hiányozhat teljesen az a gondolat, hogy Istennek a végső üdvösségre vonatkozó szándékai meg ne valósulnának...“ (31. 1.) E részek eredetisége ellen felhozott indokokat nem tekinti kényszerítő erejűeknek, „... a legtöbb emendációra szoruló rész alapos és gondos megfontolást kíván...“ b) *Irodalmi értékét és stílusát* tekintve megállapítja, hogy egyike az Ótestamentum legértékesebb könyveinek. Nem látja helyesnek, hogy a prófétai könyvek jelenlegi szövegét szorosán vett költői mérleg alá vegyék. Sem a formát, sem a ritmust nem tartja a szövegjavítás vagy változtatás segédeszközének s fordításában és magyarázatában nem alkalmazza azt, mert a héber költészet elemei és normái ma is csak sejtés és találgatás tárgya. c) *Felosztásában és tartalmában* céltudatos egységet lát, az elrendezést is a szerző munkájának tartja. (Driver után.) d) *A könyv kanonikus jelentősége* c. szakasz tulajdonképpen biblika-theologiai összefoglalás. A próféta Isten gondolatait és beszédeit hirdeti, akinek örök végzésébe, üdvözítő világtervébe Szent Lelkének különös adománya által a próféta bepillantást nyer. A próféták Isten törvényei szerint ítélik meg a jelent is. Minden e világon csak eszköz Isten üdvözítő tanácsának kifejlése és megvalósulása érdekében. Ámos könyve prófétai inspiráció gyümölcse. (Kuyper = a subjektum öntudatos dualizmusa.) Így jelentkezik Isten kezdeményezéséből a normális érzékszerv használata nélkül való látás, a cházón „alienatio mentis a sensibus corporis.“ A próféta elméjét Isten Lelke világosította meg, akire Isten a rendes foglalkozásán kívül különleges hivatást és küldetést bízott. Ámos prófétasága nincs egybekapcsolva a megélhetéssel, ezért tiltakozik a nábi nevezet ellen. A prófétasága nem tanult mestersége, rendkívüli követ, akit a prófétai elhivatalás kényszerítő ereje készlet szólásra. „A prófétai inspiráció nemcsak a beszédekre és látásokra, hanem azoknak leírására is vonatkozik, mert a „pásá graphé theópneustos“-ba (II. Tim. 3: 16.) Ámos könyvét is bele kell értenünk...“ „...Ámos könyvének kanonikus voltában komolyan senki sem kételkedett. Hozzá tartozik ez az isteni kijelentés egész terjedelméhez, annak lett egy darabja...“ „nem véletlenül kapcsolódott a többi kanonikus iratokhoz. Ezekkel együtt része az isteni kijelentésnek, mely adatott a számunkra a próféták és apostolok által...“ „Az isteni kijelentés nem semmisíti meg a prófétai egyéniséget. Az egyes prófétáknak nincsen külön teológiájuk, bár az isteni gondolatok hangsúlyozásában külön-

bőznek, de valamennyien egy forrásra mutatnak... Isten... revelálja magát Ámos könyve szerint a természet és a történelem világában. Az ő kezében van a természeti és erkölcsi világ kormányzása, intézi az emberek sorsát és különös tekintetben vezérli Izraelt... Tőle származik végső eredményben jó és rossz, ... véletlen nincs, a csapások is különleges helyet foglalnak el Jáhve tanácsában... Különös jelentőséget ad Ámos könyvének Isten bünt büntető igazságosságának hirdetése, de Isten kegyelméről és szeretetéről is olvashatunk. Isten igazsága az Izraellel való különleges szövetségi viszonyban is érvényesül. Mivel kiválasztotta az Úr Izraelt, éppen ezért bünteti meg minden gonoszágát. A szövetség motivuma Jáhve részéről a szeretet. A szövetséges viszony és kötelezettség egyoldalú és külsőséges értelmezéséből ítélet következik a meg nem térő Izraelre. Isten igazságosságával függ össze a *Jáhve napja* is, amikor Isten bosszút áll minden ellenségén, de Izraelen is, noha a nép felfogása szerint az ítélet, a számonkérés Izraelre nem vonatkozik. Ámos a könnyelmű Izraelnek halált, gyászt és fogságot hirdet. Isten igazságosságából következik Izrael szociális vonatkozású bűneinek a megítélése is. Az igazságtalanság, vagyonhalmozás, elnyomás, kizsákmányolás, élvezetek hajszolása, a bűn meg nem számlálható jelentkezése az Úrtól való elszakadás következményei. Nem szociálpolitikus, nincs gazdasági vagy társadalmi programja. Igehirdetésének lényege szociális értelemben: gyűlöljétek a gonoszt, és szeressétek a jót (5:15.). Csak az Istennel való közösség, a vele való szövetség, az ő szentségének és igazságának érvényesítése hozhat erkölcsi megújulást. Ámos szerint tehát minden szociális kérdés legmélyebb oka a bűn s a megoldás Istenhez való visszatérés. Ezért Ámos a ma és minden kor prófétája, mert minden emberi igazságtalansággal szemben hirdeti Isten örökkévaló igazságosságát. Ez az igazságosság nem jelenti a nép teljes megsemmisülését. Gonoszága miatt haragszik reá, de mégis szereti őt, mint édes gyermekét. A fogság nem jelent teljes pusztulást, a kegyelem jelei a büntetésben sem hiányoznak. Nincs tehát ellentét a nép megbüntetése s Dávid leomlott sátorának helyreállítása között. Az Ámos által kimondott igazságok az igehirdetésben érvényesítendőek. A jog és igazság érzése mélyen benne gyökerezik az emberi lélekben, ez az alapja egyes ember, családok, társadalmak, népek és nemzetek életének. A magyar református lelkipásztor Isten parancsának engedelmeskedve áll a szegények, védtelenek és elnyomottak mellé. Minden szolgálatunk reá mutat lelki, erkölcsi és szociális kérdéseink egyetlen megoldójára, a Dávid leomlott sátorának Felemelőjére, Jézus Krisztusra.

Ezek a szempontok érvényesülnek a II. főrészben: az Exegézisben a tulajdonképpeni részleges magyarázatban, mely három főrészre és kilenc fejezetre tagolt.

A magyarázó a feldolgozásban a standard kommentárok nyugalmaival, sokoldalúságával, sokszor aprólékosságával, együtt van az utolsó emberöltő minden számottevő exegétájával, 2–3 magyart, továbbá Kálvint is beleértve, amiből azt következtethetnők, hogy a magyar magyarázó a sok idegennek legfeljebb ügyes tolmácsa, de önálló sajátját nincs alkalma elmondani. A könyvnek pontos végigolvasása azt az örvendetes felfedezést adja, hogy Csekey mindeneget megvizsgál, és ami jó, azt megtartja, de aránylag igen kevés az, amit forrásaiból elfogad, noha legtöbbször részletesen ismerteti azokat a maga helyén. De hű és önálló marad az I. főrészben lefektetett szempontjai

tekintetében. Nincsen magyarázó skémája, illetve a nála megszokott tárgyalási rendet a szöveg természete, nehézsége, sokszor a benne jelentkező kérdés vagy gondolat szerint formálja, így sohasem érezzük a tárgyalt anyag mellőzését, kisebbitését, vagy jelentőségében való mesterséges emelését a forma érdekében. A részekre, fejezetekre való tagolás az összefüggést szolgálja, melyet visszaemlékeztető összefoglalásokkal tart ébren, anélkül, hogy a ténymegállapító, az Írás történeti, régiség-tani, vallástörténeti és gyakran biblika-theológiai helyzetét tisztázó előadási módjából kiköknene. A magyarázatban, az *Exegézis*-ben a hitvallási kitekintés szemérmesen kevés, de ez kifejezésre jut, amint láttuk, a kánonikus jelentőséggel foglalkozó szakaszban. Tehát, ha azt az utat keressük a magyarázat menetében, amit az emberileg olvasott Írás Isten hozzánk szóló Igéjévé lesz és lehet, ezt az említett szakaszban és a cím nélküli záradékban Ámos mondanivalója, illetve Isten mondanivalójának egészeként kapjuk. A részek ide az egészhez vannak mérve, itt kapják meg az egyes szakaszok további, dogmatikai és gyakorlati theologiai, felhasználásuk irányát és helyét. Hogy ez a helyesebb-e és hogy az egyes szakaszok tárgyalásánál esetenként el lehetett volna végezni mindenütt az igeszerű tisztánlátást, amint azt Csekey itt-ott teszi is, azt csak egy ilyen feldolgozás próbája mutatná meg.

Külön kiemelendő Csekey magatartása a szöveggel szemben. Az exegetika 1878 előtt tapogatózva, attól kezdve teljes biztonságérzettel állapította meg, hogy az Ótestamentum szövege hibás, torzult, roncsolt, javításra szorul és csak az eredeti alak visszaállítása után nyerhetjük az Írás eredeti értelmét és ezzel együtt minden az Írásra támaszkodó rendszereink és berendezkedéseink átalakításra, átszövegezésre szorulnak, az egyház hitvallását és lényegét sem kivéve. Ennek az iránynak és munkának nem hiányoztak a megszállottjai, sőt a legjobb lelkek sem, akiknek becsületes, lelkiismeretes munkásságuk egész embert és az embert egészen követelték és felemésztették. Az ember egészen, az emberi szellem összes tevékenységei részt kaptak az Ótestamentum szövegének pallérozásában, szétzúzásában és újraöntésében. A legdurvább és legfinomabb szerszámok és módszerek váltogatják egymást ebben a verejtékes félszázados munkában. És közben mennyi közelharc a munkások között, szakadás a gyülekezetek életében, és mennyi kérészerű hipotézis, ugyanazon magyarázónál, szövegjavítónál a második kiadás már ellene mond az első kiadásnak. Megannyi műtét az Írás testén, sokszor törzsűrés az egyház s egyúttal a Krisztus testén. Minél biztosabbak voltak a kiigazítások, annál bizonytalanabb és halkabb lett az Isten hangja az Írás értelmezésében. Az ellenhatás sem maradt el és igen sokat ártott, mert ellene, vagy mellette, de az Ige az emberhez méretett, így az ótestamentumi szövegjavítás is az emberi gondolat és gondolatok irányában és érvényesítésével és gyakran Isten gondolatainak kárára történt. De a hipotézisek, kiigazítások nem adtak a héber kánonénál jobb szöveget, amelyik az Ige jobb megértésére vezetett volna. Mert kimaradt az Írások magyarázatának előfeltétele, az a tény, hogy Isten tört *emberi* szó által akar az emberrel beszélni, vagyis hogy az Ige *testé* lett.

Csekey ismerteti a szövegjavítás esélyeit bőven, válogatni lehetne az igazítási kísérletekben. Szinte azt várnók, hogy valamelyiket helyesnek fogadja el és arra építi magyarázatát, ehelyett azonban visszatér, csaknem kivétel

nélkül minden esetben, a héber kánon szövegéhez és a magyarázat rendjén kiderül, hogy minden kiigazítás után is a szöveg legjobb alakja az eredeti, mégha grammatikailag, nyelvtörténetileg hibás is. Az Írás mondanivalója a szöveghez való hűségben közvetlenebb. Csekey engedi, hogy az Írás maga beszéljen magáról, mert az Írást leghelyesebben és legerőteljesebben maga az Írás magyarázza, illetve annak eredeti szerzője: a Szentlélek. Össze lehetne szedni nyilatkozatait a szövegjavítások közlése rendjén és ennek végösszege: bizalom az eredeti szöveg iránt. Egészen homályos ámosi szavak és mondatok az Ótestamentumból összeszedett kontextusokból nyernek világosságot, ezeket kortörténeti és régiség-tani utalásokkal, helyzetleírásokkal és bibliai theologiai tisztázásokkal erősíti, mert azokat a legjobb tanuzágnak tekinti. Hiányolnunk kell éppen ezért azt a némileg következtelen magatartást, hogy a magyarázatban az újtestamentumi rokonhelyeket nem juttatja szóhoz abban a mértékben, ahogyan azt módszere mellett várhatók (lásd a 211. és 218. oldalon tett megállapításait). Emiatt leírónak látszik az írásmagyarázat és a nyersanyag benyomását teszi az olvasóra. De a magyarázat minden szakaszához hozzá kell értenünk a Kanonika-szakaszban mondottakat és a zárszót, melyben az Újtestamentummal való kapcsolatot is érinti.

Theologiai magatartása inkább theologiai irányhoz kötött és nem elsősorban hitvalláshoz. Az irányhoz méri a hitvallás elemeit, vagy mondjuk kalvinizmus egyik sajátos irányán keresztül jut el a hitvallás itt-ott megnyilatkozó összefoglalásaihoz, vagy tételeihez, és nem fordítva. Innen értjük „A könyv kanonikus jelentősége“ című szakaszban megnyilvánuló rendszert is. Pedig az Írással szemben tanúsított tiszteletreméltó magatartásából várni lehetne, hogy hitvallásaink nyelvjárását és összefoglalásait tartsa inkább szem előtt, mint amiből a theologiai irányok elágaztak és amelyekben egységüket fogják megtalálni. Ámos könyve utolsó szakaszát, féltve és gyöngéden, egészen helyesen, megtartja a próféta igehirdetése egészében és ezáltal érzik a hitvallás felé való biztos mutatót, mely a reformátori írásmagyarázat időállólakáját örzi.

Az Ámos könyve a magyarázó szerint a máé is. De közvetlenül az *egyházé*; nem kifelé a világ felé beszél elsősorban, hanem befelé a választott sereg felé. Ha visszatérünk az Ótestamentum szövegéhez, tolmácsolnunk kell, hogy az Ámos által szólt üzenet *a ma egyháznak szól*. A Csekey Sándor könyve indítást ad a könyv helyes szemlélete felé. Az Ámos által vázolt harag hevét elviselte az, akiben a kiengesztelődés testté lett. Akiben a Dávid leomlott sátora felépítettett és a választott nép halottai, foglyai feltámasztatnak. Az engedetlen Izrael elvettetése Benne látszik meg a Golgothán és Benne nyer kegyelmet és helyet az „új sátorban“. Hozzá mérve kell megkérdeznünk, hogy milyen a ma választott serege, a ma egyháza és mi vár reá „azon a napon“, melyen megjelenik ítélni eleveneket és holtakat. Ez adja meg a magyarázónak és az igehirdetőnek az utolsó időkre néző képességét. Ez adja a magyarázatban nyitvamaradt kérdések megoldását.

Az exegétika ide érkezett. Nem állhat meg itt. Jó úton van: az emberi szótól az Isten szava felé fordult És ez sajátosan a magyar exegétika hagyománya és útja.

Hálásak leszünk, ha olvassuk és használjuk ezt a könyvet.

N. A.

Legújabb kiadványok:

Andrási Tivadar: Jézus. ára 5.— P.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.
Fordította: Kozma Tibor, ára 3.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. Synoptikus I. kötet 8.— P. II. kötet 8.— P, III. kötet 8.— P, IV. kötet 8.— P. Mind a négy együtt 28.— P. — Kapható még az Ap. Csel. magyarázatának I-ső kötete, ára 12.— P. Ap. Csel. magyarázatának II-ik kötete, ára 12.— P.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 8.— P.

Katonának való füzetek, drb. à 30 fillér.

Nagy Mózes E.: A nő az Ige mérlegén. 40 f.

„ **A négyes.** 40 fillér.

„ **Levelező nagyasszonyok.** 40 f.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása 170 oldal, ára 7.— P.

A mi dalaink. VIII-ik, legújabb kiadás, ára 2.— P.

Zengjen Hálaének. X-ik kiadás, 1.— Pengő.

„**Itt az Isten köztünk.**“ 1944. évre, 3.60 P.

Bántó Teresi: Ibolyavirág. Kis színdarab
gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára
20 fillér.

Két színdarab. (Karácsonyi álom, A kísértet) 1·20 P.

Sillay István: Hazátlanok, 6— P.

Tiéd a dicséret. (Prédikációk, Incze Gábor
gyűjteménye.) 8— P.

Fiers Elek: Isten pénzügyel. III. kiadás, 40 f.

Mózes A.: Szabó Sári néni. II. kiadás, 50 f.

**Mózes András: Az erdélyi román refor-
máció kátéirodalma,** ára 5 P.

Ráday Pál: Lelki hódolás. Imakönyv, ára fűzve
2·50, kötve 12— P.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
László Dezső: Ige - Hit - Egyház, ára 5 P.

Kádár Géza: Templomi Imák, ára 8 P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), a „Traktátus Sorozat“ könyvei és a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés kiadványai bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondasos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Csekkszámja száma: 72.276.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.